

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Т. В. Терещенко,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування
Хмельницького університету управління та права*

С. Д. Волошин,

*головний спеціаліст відділу комунікацій
з громадськістю та моніторингу суспільно-політичної ситуації
управління інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю
Хмельницької обласної державної адміністрації*

УДК 343.3

ЗМІСТ ТА НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

*Розкриваються зміст, основні передумови та фактори поширення
корупції в Україні, проведено аналіз стану та рівня корупції в
Хмельницькій області, здійснено оцінку механізмів її протидії.*

Ключові слова: корупція, антикорупційна діяльність, причини, фактори поширення корупції, запобігання та протидія корупції.

Обмеження масштабів корупції в нашій країні залишається однією з найбільш гострих і складних проблем на шляху становлення України як незалежної демократичної, правової і соціальної держави. Саме корупція стала реальною загрозою цьому процесові, оскільки вразила більшість сфер суспільного життя, створила соціальну напругу, породжує у населення невпевненість у здатності влади здійснити організаційні та практичні заходи щодо подолання системної кризи, реально протистоїть конституційному і суспільному ладу, є причиною небувалого зростання в Україні “тіньової” економіки та економічної злочинності. Вона проникла у владні інституції, залучила у свою мережу окремих політичних і громадських діячів. Сказане обумовлює актуальність та практичне значення теми дослідження.

Справедливо відмітити, що питання корупції активно досліджується у науковій літературі. Основні здобутки у цій сфері містяться у працях В. Адріанова, В. Безрутченка, Л. Бутенка, В. Василичука, О. Дамаскіна, К. Лемківського, С. Коткіна, О. Маркеєва, М. Мельник, Є. Невмержицького, В. Полтеровича, О. Прохоренка, О. Кальмана, М. Хавронюка та ін. Проте, на нашу думку, особливу увагу слід зосереджувати на питаннях, пов’язаних із комплексним аналізом передумов поширення корупції та оцінкою напрямів її протидії, що на сьогодні запроваджуються в Україні та її окремих регіонах. Це і визначило мету проведення дослідження.

Як відомо, за останні роки в Україні у сфері протидії та запобігання корупції зроблено досить багато: прийнято спеціальний антикорупційний закон та низку інших законодавчих актів антикорупційного спрямування, проводиться масштабна антикорупційна робота усіма ланками державного управління. Так, Указом Президента України затверджено Національну антикорупційну стратегію на 2011–2015 роки, Кабінетом Міністрів України затверджено Державну програму щодо запобігання і протидії корупції на 2011–2015 роки та Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення тощо. Відповідні заходи реалізуються в регіонах. Наприклад, на обласному та районному рівнях затверджуються комплексні програми профілактики правопорушень та боротьби зі злочинністю на території Хмельницької області на 2011–2015 роки, що передбачають практичне застосування різноманітних заходів антикорупційної діяльності.

Основні принципи, на яких ґрунтується діяльність із запобігання і протидії корупції: верховенство права; законність; комплексне здійснення правових, політичних, соціально-економічних, інформаційних та інших заходів; пріоритетність запобіжних заходів; невідворотність відповідальності за вчинення корупційних правопорушень; відкритість та прозорість діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування; участь громадськості у заходах щодо запобігання і протидії корупції, державного захисту осіб, які надають допомогу у здійсненні таких заходів; забезпечення відновлення порушених прав і законних інтересів, відшкодування збитків, шкоди, завданої корупційним правопорушенням [1, с. 134].

Для проведення комплексного дослідження проблеми корупції необхідно зрозуміти сутність цього явища та дослідити його з різноманітних точок зору (рис. 1) [2, с. 28; 3; 4, с. 26; 5, с. 24–30]. Ці визначення поняття корупції дали можливість виділити її ознаки: соціальна обумовленість корупції; негативний вплив на всі сфери суспільного життя; транснаціональний вимір; комплексний характер, пов'язаний з різноманітними економічними, політичними, правовими, психологічними та моральними проявами; здатність постійно пристосовуватися до нових реалій життя тощо [6, с. 37].

Згідно з чинним законодавством України основними суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення виступають:

- 1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- 2) особи, які прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- 3) особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або особи, спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми;
- 4) посадові особи юридичних осіб, фізичні особи — у разі одержання від них особами, зазначеними у п.п. 1, 2 цього переліку, або за участю цих осіб іншими особами неправомірної вигоди.

Для комплексного визначення змісту будь-якого явища замало лише розуміння його сутності. Необхідно також встановити причини, що його провокують, виявити та вивчити основні фактори впливу.

Узагальнений підхід до класифікації передумов корупції (розуміння яких дає можливість завчасно відстежувати первісні прояви корупції та запобігати її поширенню) передбачає такі їх різновиди: організаційно-економічні, інформаційні, соціальні, культурно-історичні [7, с. 266].

До організаційно-економічних передумов насамперед слід віднести низький рівень заробітної плати державних службовців, можливість використання їх владних повноважень для впливу на діяльність суб'єктів господарювання, а також на фізичних та юридичних осіб. Рівень корупції високий у тих державах, де в розпорядженні чиновників є широкі повноваження щодо розподілу певних

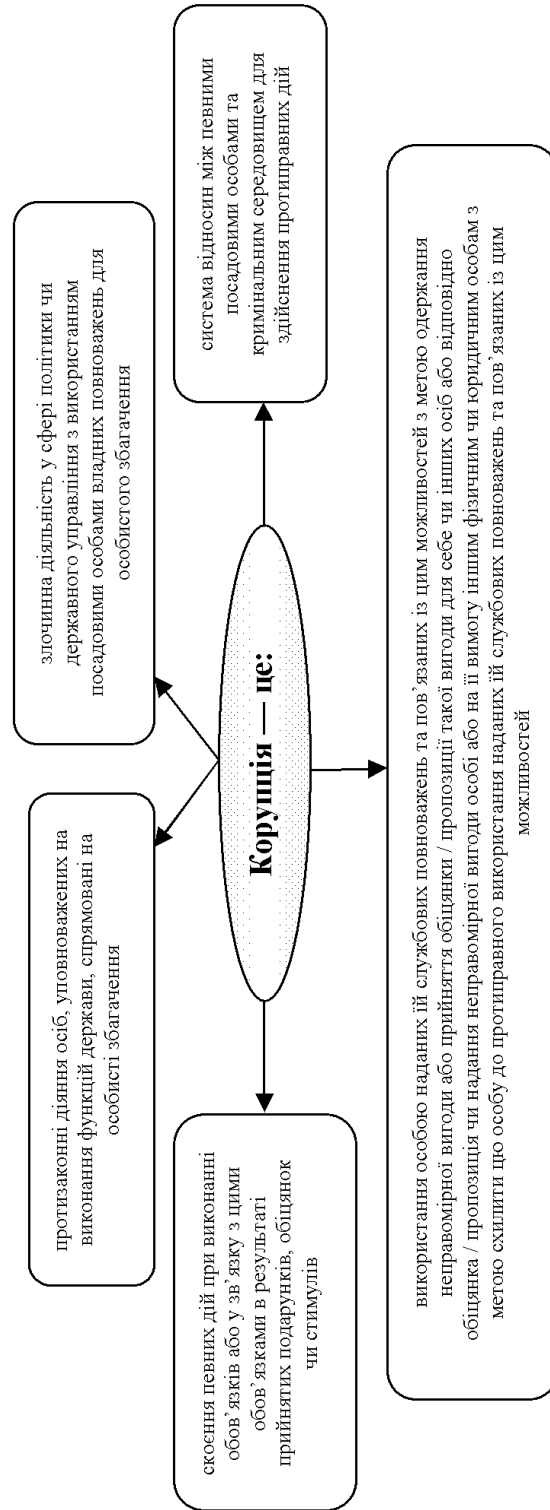

Рис. 1. Сутність поняття “корупція”

дефіцитних (або монопольних) послуг чи ресурсів. Особливо це помітно в країнах, що розвиваються, і в країнах з трансформаційною економікою, але певні прояви цього явища існують і в розвинених країнах. Наприклад, у США помічено прояви корупції при реалізації програми пільгового надання житла, діяльності фінансово-кредитних установ з використанням окремих елементів політичної корупції [8, с. 56].

Інституційними передумовами корупції вважаються високий рівень “закритості” діяльності державних органів влади, громіздка система звітності, відсутність прозорості в сфері законотворчості, недостатньо ефективна кадрова політика держави і можливість кар’єрного просування незалежно від ефективності результатів діяльності чиновника [9, с. 124].

Соціально-культурними передумовами корупції є деморалізація суспільства, недостатня інформованість і взаємодія громадян, громадська пасивність щодо неефективності діяльності чиновників. У тих країнах, де діють усі три групи чинників (країни, що розвиваються, постсоціалістичні держави), корупція характеризується найвищим рівнем. Наприклад, у західноєвропейських країнах ці фактори виражені менш істотно, відтак і рівень корупції набагато помірніший.

У свою чергу, під факторами корупції, на нашу думку, доцільно розуміти явища, процеси або обставини, які здійснюють будь-який детермінуючий вплив на корупцію, обумовлюючи корупцію як явище та породжуючи її конкретні прояви. Усі фактори корупції можна умовно розділити на інформаційні, культурно-історичні, організаційно-економічні, інституційні (правові, функціональні) та соціальні (рис. 2) [9, с. 265–269; 10, с. 271–276; 11, с. 48–54; 12, с.12–17; 13, с.283–288; 14, с.105–113].

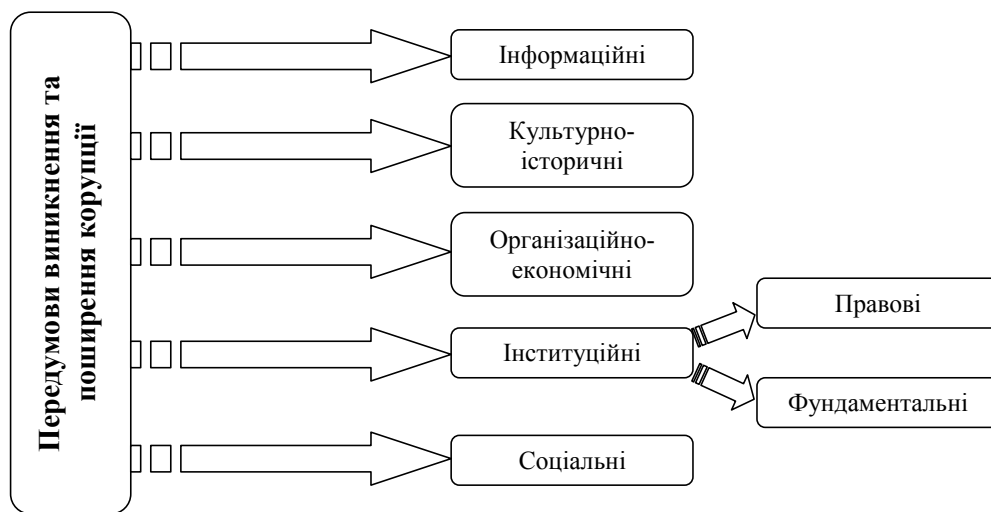

Рис. 2. Класифікація факторів корупції

Найістотнішими, на наш погляд, є фундаментальні чинники, до яких належать неефективність економічних інститутів та економічної політики, недосконалість системи прийняття політичних рішень, нерозвиненість конкуренції, надмірне державне втручання в економіку, монополізація окремих секторів економіки, контроль держави над ресурсами, низький рівень розвитку громадянського суспільства, неефективність судової системи. Так, намагання влади

побороти корупцію лише за допомогою посилення покарання за цей вид злочинної діяльності не матиме ефективності, якщо не розпочати з інституційних, глибинних перетворень економічних відносин загалом.

Різноманітність прояву факторів, що спричиняють виникнення корупції, впливає у кінцевому випадку на правосвідомість індивіда, формуючи при цьому низку зовнішніх і внутрішніх факторів. Зовнішніми факторами переважно є економічна нестабільність, зниження рівня життя, що спричиняє соціальне розшарування суспільства та загострення проблеми виживання, а це, в свою чергу, призводить до духовної деградації особистості. До внутрішніх (психологічних) факторів належать такі: незадоволені просоціальні потреби, що провокують внутрішній конфлікт особистості і призводять до формування аномальних потреб, наявність асоціальних засобів і шляхів задоволення потреб тощо [2, с. 14].

На нашу думку, систематизація факторів корупції сприятиме більш глибокому розумінню тих обставин, які провокують вчинення корупційних діянь, та виробленню адекватних механізмів їх запобігання.

Питання застосування новітніх та дієвих засобів і механізмів протидії та запобігання корупції в сфері державного управління передбачає проведення детального, ґрунтовного аналізу та оцінки рівня поширення корупції в інститутах державної влади. Зупинимось на основних результатах такого дослідження на прикладі Хмельницької області. На окрему увагу заслуговує аналіз масштабів корупційних діянь, які були вчинені в області протягом 2007–2012 років (табл. 1).

Таблиця 1

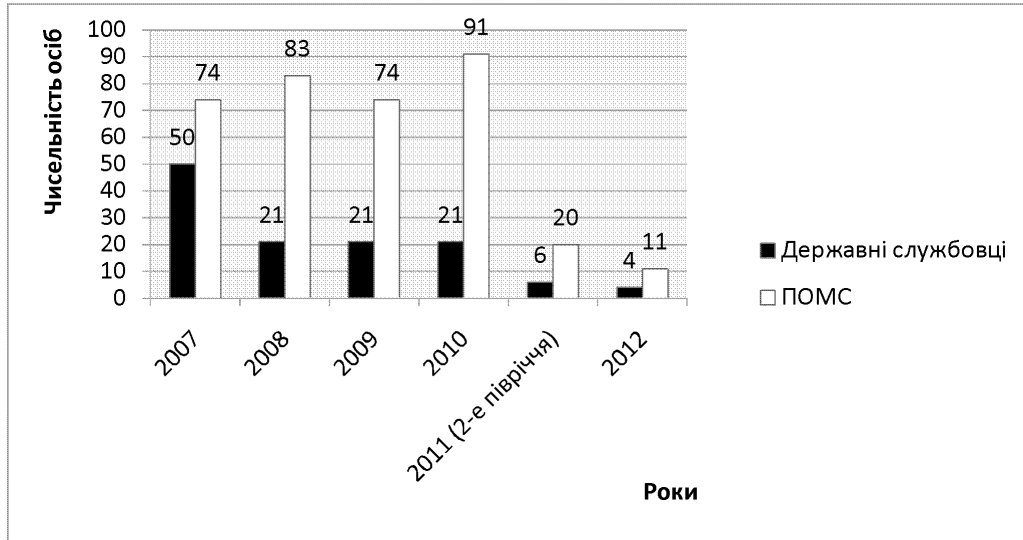
Кількість адміністративних протоколів про корупційні діяння в Хмельницькій області протягом 2007–2012 років

№ з/п	Назва антикорупційних заходів	Роки					Відхилення 2012 від 2007 рр. (+;-)
		2007	2008	2009	2010	2012	
1.	Кількість протоколів про корупційні діяння, направлених до суду	156	138	120	146	71	-85
2.	Кількість протоколів, за якими судом прийнято рішення	146	133	106	116	58	-88
3.	Чисельність општрафованих осіб	134	109	82	116	58	-76

Примітка: Складено авторами згідно із звітними даними Управління Голодержслужби України в Хмельницькій області.

Як свідчать дані табл. 1, загальна кількість протоколів про корупційні діяння, скоєні державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування (ПОМС) області впродовж 2007–2010 років, має негативну тенденцію. Так, за 2010 рік, порівняно із 2007 роком, кількість протоколів зменшилась на 10, відносно 2009 — збільшилась на 20. У 2012 році кількість протоколів про корупцію, направлених до суду, порівняно з 2007 роком, зменшилась на 85, або на 54,5 %. Це, поряд з іншим, може свідчити про ефективність дії Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”, що вступив у дію з 1 липня 2011 року.

Доцільно також проаналізувати чисельність державних службовців та ПОМС, які вчинили корупційні діяння протягом 2007–2012 років (рис. 3).

Рис. 3. Чисельність службовців, за якими складено протоколи за корупційні діяння у Хмельницькій області у 2007–2012 рр.

Примітка: Складено авторами згідно із звітними даними Управління Голодержслужби України в Хмельницькій області.

Посадовими особами місцевого самоврядування та державними службовцями у 2012 році скоєно менше корупційних діянь, ніж у 2007 році (на 63 та 46 осіб відповідно). Позитивна динаміка зменшення чисельності службовців, які вчинили корупційні діяння, спостерігалася починаючи з 2-го півріччя 2011 року та до кінця 2012 року.

Адміністративні протоколи про корупцію були складені такими органами державного управління області, як посадові особи Прокуратури Хмельницької області (39 %), Управління Служби безпеки України в Хмельницькій області (39 %), Управління Міністерства внутрішніх справ у Хмельницькій області (16 %), Хмельницькою обласною державною податковою адміністрацією (6 %).

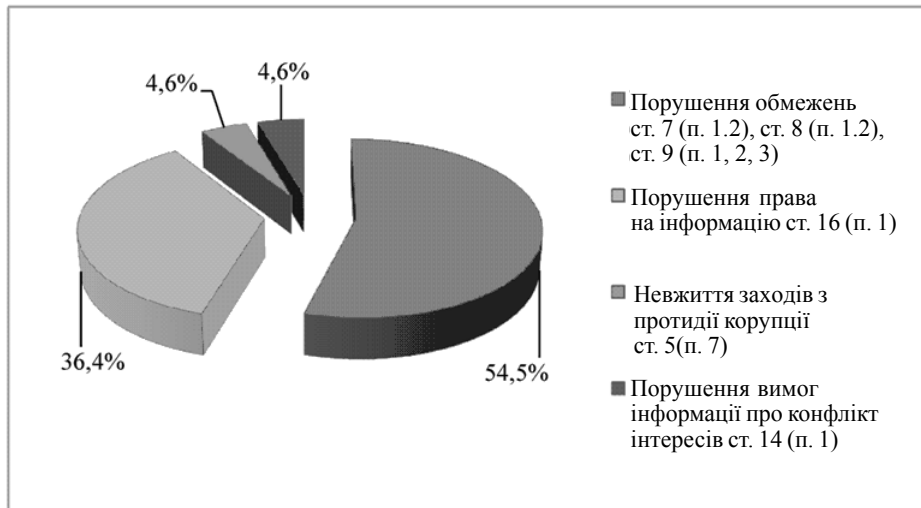
У свою чергу, аналіз найбільш характерних порушень статей Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” поданий на рис. 4.

Найбільшу питому вагу серед статей, що порушувалися, займають порушення обмежень (54,5 %): ст. 7 (п.п. 1, 2) — обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, ст. 8 (п.п. 1, 2) — обмеження щодо одержання дарунків (пожертв), ст. 9 (п.п. 1, 2, 3) — обмеження щодо роботи близьких осіб; а також порушення права на інформацію (36,4 %), зокрема ст. 16 (п. 1) — вимоги щодо прозорості інформації.

У ході здійснення аналізу рівня корупції в органах державного управління області нами проведено моніторинг громадської думки щодо стану запобігання та протидії корупції в інститутах державної влади області. Опитування проводилося у 2011 році в Україні у рамках проекту “Сприяння активній участі громадян у протидії корупції в Україні “Гідна Україна” та моніторингу громадської думки в сфері запобігання та протидії корупції в Хмельницькій області у 2012 році, обсяг вибірки при цьому становив 10 639 та 30 осіб відповідно. Респондентам ставилося близько 20–ти питань, які стосувалися їх особистих даних, довіри до органів влади різних рівнів, сприйняття поширеності корупції, реального досвіду безпосереднього

зіткнення з проявами корупції, джерел інформації, ефективності різних заходів реагування та власної готовності протидіяти корупції тощо.

Рис. 4. Аналіз порушень основних статей Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” в Хмельницькій області у 2012 році

Примітка: Складено авторами згідно із звітними даними Управління Головдержслужби України в Хмельницькій області.

Підсумовуючи результати моніторингу, варто зробити декілька послідовних висновків:

- за даними опитування встановлено, що найбільша довіра громадян існує до органів міської та сільської влади (20,1 % та 37 %);
- більшість респондентів вважає питання ефективної протидії та запобігання корупції обов’язком Президента України (77,6 % та 23,3 %);
- основним джерелом отримання інформації про корупцію є телебачення та радіо (30,4 % та 23,3 %);
- найбільш важливими причинами поширення корупції є прагнення політиків і державних службовців використовувати посаду з метою особистого збагачення (18,1 % та 24,4 %), відсутність належного контролю за діями чиновників з боку правоохоронних органів (15,1 % та 18,9 %), відсутність щирого бажання у вищого керівництва країни боротися з корупцією (12 % та 14,4 %);
- встановлено, що корупція найбільше поширена у стінах Верховної Ради України (54,6 % та 20 %);
- більшість опитаних вважає, що оскарження дій чиновників є марною справою і не принесе бажаних результатів (55,4 % та 50 %);
- найефективнішими заходами респонденти вважають скасування депутатської недоторканності (32,2 % та 16,7 %), посилення кримінальної відповідальності (15,4 % та 13,3 %) і звільнення чиновників з роботи із заборону в подальшому обіймати подібну посаду (13,1 % та 30 %).

Проведений аналіз рівня поширення корупції в органах державного управління Хмельницької області зумовлює застосування та впровадження дієвих заходів з протидії корупції. Перш за все, варто проаналізувати систему існуючих засобів антикорупційної діяльності, що застосовуються в органах державної влади області.

Інформацію щодо здійснення заходів з контрольної діяльності та запобігання корупції в Хмельницькій області в період з 2011 по 2012 рр. представлено у табл. 2.

Таблиця 2

**Заходи з контрольної діяльності та з питань запобігання корупції
протягом 2011–2012 років**

№ з/п	Заходи	Роки	
		2011 (2-е півріччя)	2012 (1-е півріччя)
1	Кількість проведених семінарів-навчань з питань запобігання корупції в реалізацію розпорядження Кабінету Міністрів України № 642	15	21
2	Чисельність державних службовців та ПОМС, які взяли участь у семінарах-навчаннях	950	2012
3	Кількість проведених управлінням навчань, семінарів, інших заходів з питань роз'яснення (інформування) основних положень нового антикорупційного законодавства	44	31
4	Чисельність державних службовців та ПОМС, які взяли участь у навчаннях, семінарах, інших заходах з питань роз'яснення (інформування) основних положень нового антикорупційного законодавства	1405	942
5	Кількість проведених управлінням прямих телефонних ліній "Суспільство проти корупції"	26	21
6	Кількість звернень щодо порушення антикорупційного законодавства, які надійшли під час проведення управлінням прямих телефонних ліній "Суспільство проти корупції"	59	42
7	Кількість проведених Управлінням перевірок стану дотримання законодавства про державну службу та антикорупційного законодавства	4	4

Примітка: Складено авторами згідно із звітними даними Управління Голодержслужби України в Хмельницькій області.

Доцільно також відмітити, що Головним управлінням державної служби в Хмельницькій області з часу вступу в дію Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції" протягом 2-го півріччя 2011 року та 1-го півріччя 2012 року [3] було проведено масштабну роботу щодо здійснення заходів з контрольної діяльності та заходів з питань запобігання проявам корупції. Антикорупційна діяльність здійснювалася за допомогою проведення семінарів-навчань, прямих телефонних ліній, перевірок та інших заходів. Кількість проведених семінарів протягом року (2-е півріччя 2011 року та 1-е півріччя 2012 року) становила 36, у них залучено 2 962 державних службовців та ПОМС. Управлінням також проводилася робота щодо роз'яснення (інформування) основних положень антикорупційного законодавства, яких протягом року налічувалось 75, при цьому було залучено 2 347 службовців. Також проводилися так звані "гарячі" телефонні лінії "Суспільство проти корупції", метою яких є вивчення громадської думки щодо питань поширення та протидії корупції в інститутах державної влади області. Таких телефонних ліній протягом 2-го півріччя 2011 року та 1-го півріччя 2012 року було проведено 47, куди надійшло 101 звернення щодо порушення антикорупційного законодавства. Протягом року було проведено 8 перевірок стану дотримання інститутами державної влади області законодавства про державну службу та антикорупційного законодавства. У 2013 році Управлінням державної служби Головного управління державної служби України в Хмельницькій області

планується здійснити навчання у сфері антикорупційної діяльності із залученням близько 5 250 ПОМС та державних службовців області¹.

Важливим елементом антикорупційної роботи є забезпечення підвищення кваліфікації державних службовців та ПОМС (на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 липня 2011 р. № 642 “Про підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування з питань запобігання і протидії проявам корупції на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування”) [12]. Всього навчанням у 2011–2012 роках у Хмельницькому регіоні було охоплено 2 962 особи. Відповідно до потреб органів державної влади, органів місцевого самоврядування протягом II півріччя 2011 року Центром підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників підприємств, установ і організацій проведено навчання 950 осіб, з яких 569 — державні службовці місцевих та центральних органів виконавчої влади та 381 — посадові особи місцевого самоврядування. Підвищення кваліфікації відбулося у 16 групах: 4 групи — 201 особа (на базі центру); 12 груп — 749 осіб (виїзні навчання). Протягом I кварталу 2012 році центром проведено навчання 1 359 осіб, з яких 406 — державні службовці місцевих органів виконавчої влади, 251 — державні службовці територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади, 582 — посадові особи місцевого самоврядування та 120 — представники державних підприємств, установ і організацій. Підвищення кваліфікації відбулося у 14 групах: 4 групи — 337 осіб (на базі центру); 10 груп — 1 022 осіб (виїзні навчання)².

Такі масштаби проведення роботи, звичайно, сприяли започаткуванню позитивної тенденції у сфері протидії корупції. Проте корупція як негативне соціально-економічне, морально-психологічне, інституціональне та політико-правове явище все ще в тій чи іншій мірі присутнє в Хмельницькій області. Зауважимо про необхідність забезпечення комплексного підходу до вивчення корупції та підвищення ефективності застосовуваних антикорупційних заходів.

Заходи антикорупційного характеру повинні формувати цілісну структуровану систему, що враховуватиме усі особливості, прояви та передумови виникнення корупції. Такі заходи можна згрупувати за окремими напрямками: адаптаційний, забезпечення прозорості та гласності, каральний, організаційно-управлінський, правовий, превентивний, соціально-економічний (рис. 6) [1, с. 355; 7, с. 36; 13, с. 385–386; 14; 15; 16, с. 156–158; 17, с. 32–33; 18, с. 37–39; 19, с. 35–57; 20, с. 18; 21, с. 133–136].

Забезпечення гласності і прозорості передбачає відкритість у прийнятті рішень під час конкурсів, тендерів; створення прозорої системи найму та просування по службі державних службовців; визначення переліку інформації, яку органи державної влади зобов'язані зробити доступною задля розвитку громадянського суспільства та формування цивілізованого підприємницького середовища; розробку та впровадження диверсифікованої системи контролю за діяльністю органів державної влади; мінімізацію контактів чиновників з громадянами за допомогою використання мережі Інтернет або технології “Єдиного вікна”.

Каральний антикорупційний напрям передбачає створення ефективної системи протидії корупції, за якої вчинення корупційних діянь тягне неминучу відповідальність осіб, винних у їх вчиненні, з настанням негативних соціальних та службових наслідків (втрати пенсійного забезпечення, обмеження кар'єрного зростання або заняття політичною діяльністю тощо). Напевно, притягнення корупціонерів до відповідальності, зокрема до кримінальної, є найбільш дієвим методом протидії корупції.

Організаційно-управлінський напрям має на меті зменшити кількість “хабаромістких” функцій державної служби; встановити чітке законодавче

¹ Згідно із звітними даними Управління Голодержслужби України в Хмельницькій області.

² Згідно із звітними даними Управління Голодержслужби України в Хмельницькій області.

визначення процедур прийняття управлінських рішень; оптимізувати чисельність державних структур з метою уникнення паралелізму в роботі, зменшивши кількість контрольних та наглядових інстанцій; удосконалити механізми контролю за достовірністю декларування державними службовцями своїх доходів та витрат; забезпечити реальні правові наслідки недостовірного декларування з урахуванням розміру прихованих надходжень; формувати єдину міжвідомчу комп'ютерну інформаційну систему для обліку відомостей щодо фактів корупції та корупційних діянь з правом доступу до неї усіх правоохоронних органів, Національного агентства України з питань державної служби та її територіальних утворень; закріпити обов'язок державного службовця звільнятися з посади у разі обрання у представницькі органи; запровадити правовий інститут ротації кадрів державної служби на окремих посадах; усунути функціональні конфлікти у діяльності органів виконавчої влади.

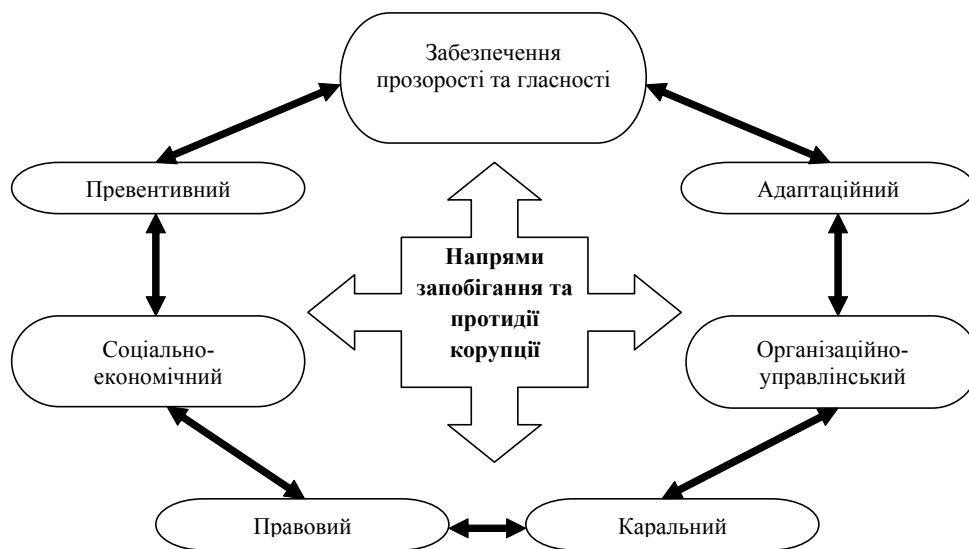

Рис. 6. Напрями запобігання та протидії корупції

Правовий напрям передбачає уніфікацію нормативно-правових актів у сфері державної служби України; удосконалення правового механізму проведення атестації державних службовців; прийняття Адміністративно-процедурного кодексу України, що визначатиме принципи раціоналізації адміністративних процедур тощо.

Соціально-економічний напрям має на меті створення системи суспільних відносин, за якої правомірна поведінка службовців публічної служби є соціально престижною і вигідною; забезпечення справедливої та адекватної оплати праці державних службовців, за допомогою якої можна було б уникнути негативних проявів протекції, клановості та сімейності.

Превентивний напрям передбачає процес запобігання соціальним передумовам корупції та усунення причин, що провокують виникнення корупції.

Переконані, що лише такий комплексний характер застосовуваних заходів за усіма вище вказаними напрямами дозволить ефективно вирішити питання запобігання та протидії корупції в Україні та її окремих регіонах.

Список використаних джерел

1. *Невмержицький, Є. В.* Корупція як соціально-політичний феномен [Текст] : дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.02 / Невмержицький Євген Васильович. — К., 2009. — 364 арк.
2. *Наумов, А.* Коррупция: причины и последствия [Текст] / А. Наумов // Научная жизнь. — 2008. — № 1 (6). — С. 14–15.
3. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 07.04.2011 р. № 3206-VI [Текст] // ВВР. — 2011. — № 40. — Ст. 404.
4. *Терещук, О. В.* Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / О. В. Терещук. — Одеса, 2001. — 17 с.
5. *Тихомиров, Ю. А.* Современная теория административного права [Текст] / Ю. А. Тихомиров // Государство и право. — 2004. — № 11. — С. 24–30.
6. *Коруля, І. В.* Соціально-політична сутність корупції в сучасних умовах [Текст] / І. В. Коруля // Митна справа. — 2007. — № 3. — С. 35–40.
7. *Дамаскин, О. В.* Коррупция: состояние, причины, противодействие [Текст] / О. В. Дамаскин. — М. : ИД Триумфальная арка, 2009. — 304 с.
8. *Григорьев, Л.* Коррупция как препятствие модернизации: институционный подход [Текст] / Л. Григорьев, М. Овчинников // Вопросы экономики. — 2008. — № 2. — С. 44–60.
9. *Невмержицький, Є. В.* Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії [Текст] : [монограф.] / Є. В. Невмержицький. — К. : КНТ : Академія прокуратури України, 2008. — 368 с.
10. *Заєць, О.* Формування системи нормативно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції у публічній службі України [Текст] / О. Заєць // Ефективність державного управління. — 2010. — № 24. — С. 271–276.
11. *Полтерович, В. М.* Факторы коррупции [Текст] / В. М. Полтерович // Экономика и математические методы. — 1998. — № 3. — С. 47–66.
12. *Мельник, М.* Фактори корупції в Україні [Текст] / М. Мельник // Право України. — 2002. — № 5. — С. 12–17.
13. *Аспір, О. А.* Передумови виникнення корупційних правопорушень у державній службі України [Текст] / О. А. Аспір // Науковий вісник НЛТУ України. — 2011. — № 21. — С. 283–288.
14. *Безрутченко, В. С.* Причини та наслідки поширення корупції [Текст] / В. С. Безрутченко // Борьба с организованною злочинністю і корупцією (теорія і практика). — Вип. 23. — К., 2010. — С. 105–113.
15. Про підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування з питань запобігання і протидії проявам корупції на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6.04.2011 р. № 642 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/642-2011-%D1%80>
16. *Варивода, В. І.* Пріоритетність застосування запобіжних заходів як принцип запобігання і протидії корупції [Текст] / В. І. Варивода // Митна справа. — 2011. — № 6. — С. 384–387.
17. Державна програма щодо запобігання і протидії корупції на 2011–2015 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 28.11.2011 р. № 1240 [Текст] // ОВУ. — 2011. — № 94. — Ст. 3431.
18. *Дрьомов, С. В.* Корупція в Україні: причини поширення та механізм протидії. Зелена книга державної політики [Текст] : [монограф.] / С. В. Дрьомов, Ю. Г. Кольниш, Г. О. Усатий. — К. : Видавничий центр НУВіП України, 2011. — 91 с.
19. *Карбанов, А. Л.* Современные проблемы противодействия коррупции: уголовно-правовой и криминологический аспекты [Текст] / А. Л. Карбанов, С. К. Мелькин. — М. : Волтерс Клувер, 2010. — 200 с.
20. *Кольшан, О. Г.* Стан і перспективи організаційно-правового забезпечення протидії та запобігання корупції в Україні [Текст] / О. Г. Кольшан // Борьба с организованною злочинністю і корупцією (теорія і практика). — 2009. — № 15. — С. 31–36.
21. *Маркеєва, О. Д.* Основні шляхи здійснення антикорупційної політики в Україні [Текст] / О. Д. Маркеєва // Борьба с организованною злочинністю (теорія і практика). — Вип. 19. — К., 2008. — С. 37–44.

22. *Онищук, О. О.* Концептуальні засади запобігання та протидії корупції в Україні [Текст] / О. О. Онищук // Адвокат. — 2010. — № 9 (120). — С. 35–37.
23. *Прохоренко, О. Я.* Протидія корупційним проявам у системі державної служби України (організаційно-правовий аспект) [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.03 – державна служба / О. Я. Прохоренко ; НАДУ. — К, 2004. — 22 с.
24. *Проява, С. М.* Економизация коррупции. Механизм противодействия [Текст] : [монограф.] / С. М. Проява. — М. : ЮНИТИДАНА: Закон и право, 2008. — 159 с.

*Рекомендовано до друку кафедрою державного управління та місцевого самоврядування
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 5 від 22 січня 2013 року)*

Надійшла до редакції 01.02.2013

Терещенко Т. В., Волошин С. Д. *Содержание и направления противодействия коррупции*
Раскрываются содержание, основные предпосылки и факторы распространения коррупции
в Украине, проведен анализ состояния и уровня коррупции в Хмельницкой области, осуществлена
оценка механизмов ее противодействия.

Ключевые слова: *коррупция, антикоррупционная деятельность, причины, факторы*
распространения коррупции, предотвращение и противодействие коррупции.

Tereshchenko, T. V.; Voloshyn, S. D. *The Content and Directions of Anti-Corruption*
The content, the main preconditions and factors of corruption in Ukraine are disclosed,
the level of corruption in Khmelnytsky region is analysed, valuation of mechanism for its counteraction
is carried out.

Keywords: *corruption, anti-corruption activities, causes, factors of corruption, preventing and*
combating corruption.

